

Notat om Lissabon-traktaten

Af Rune Lund

Intro, der fortæller alt:

Ifølge Notat nr. 1197, årgang 35, januar 2008, brød nogle statsledere ud i spontane klapsalver, da Fogh på EU-topmødet den 13. - 41. december annoncerede, at der i Danmark ikke skulle være folkeafstemning. Det fortalte den tjekkiske vicestatsminister Alexandr Vondra den 14. december i en uformel samtale med pressefolk under EU-topmødet. Man skal jo ikke spørge folket, der jo bare stemmer ”forkert”.

Derfor er Lissabon-traktaten et tilbageskridt:

- 1) 105 nye kompetencer til EU, herunder 68 områder, hvor der nu skal tages beslutninger med flertalsafgørelser. Mere centralisering – og mindre demokrati.
- 2) De store lande får meget mere indflydelse, og det sker på bekostning af de små lande. Dermed har EU taget endnu et stort skridt hen imod forbundsstaten, hvor man har indflydelse efter befolkning og ikke ud fra, at man er et selvstændigt land. Jo mere balancen rykkes til fordel for befolkningstal, desto mere er der tale om en ”rigtig” stat. Konkret sker på den måde, at flertalsafgørelser træffes ved det såkaldte ”dobbelte flertal”, der siger, at:
 - a) mindst 55 procent af landene skal stemme for (Med de nuværende 27 lande er det 15 lande)
 - b) at de skal repræsentere mindst 65 procent af landenes samlede befolkningstal.

De nye stemmeregler træder i kraft 1. november 2014. Men: indtil 25. marts 2017 kan et enkelt land kræve, at der stemmes efter de gamle regler i Nice-traktaten (Polens krav for at tilslutte sig de nye stemmeregler). Med EU-forfatningen var de nye regler trådt i kraft allerede i 2009.

Tjek i øvrigt EU-oplysningens ”flertalsberegner” på http://euo.dk/flash_docs/flertal_forfatningstraktat/

3) EU bliver juridisk person (ligesom i EU-forfatningen): EU kan nu ligesom en ”normal” stat indgå internationale aftaler i fx verdenshandelsorganisationen WTO. EU skal nu som udgangspunkt forhandle på vegne af alle EU-lande i alle sammenhænge. Det er en opstramning af de nuværende regler i Nice-traktaten. Samtidig er hovedreglen for beslutninger i handelspolitikken nu flertalsafgørelser (den almindelige lovgivningsprocedure). EU får dermed flere muskler til at fortsætte rollen som spydspids for liberaliseringer og markedsåbninger på globalt plan. Ingen andre internationale aktører har som EU opført sig som en bølge over for u-landene, samt i det hele taget været helt i front i forhold til en nyliberalistisk globalisering på kapitalen og de store selskabers præmisser. Sidste eksempel i rækken er de såkaldte økonomiske partnerskabsaftaler, som EU har indgået med en række tidligere koloni-lande (de såkaldte 77 avs-lande), hvor EU – igen – har presset liberaliseringer og privatiseringer igennem til skade for u-landene, der blev truet med mindre u-landsbistand og (endnu mere) lukkede markeder i EU. En skandale, som nogle af avs-landene dog har formået at sige fra over for. EU har også fået retten til at forhandle ”velfærdstjenesteydelser” med mindre det kan bringe en ydelse i et land i ”alvorlig fare”. Hvis et land mener, dette kan ske, kan det kræve, at beslutningen skal tages med enstemmighed. Men det er i sidste ende op til EF-domstolen af bestemme, om der er tale om ”alvorlig fare” eller ej. Når vi kender EF-domstolens hidtidige markedsvenlige praksis, skal man ikke gøre sig de store forhåbninger i denne sammenhæng. Vi må forvente, at EU vil føre an i udsalget af velfærd og bruge det aktivt til at fremme åbning og liberalisering af markeder andre

steder i verden.

4) Passarellen (gangbroen) – eller som vi siger: Gummiparagraffen (Igen: Ingen forskel fra EU-forfatningen): Det her er virkelig sygt: Fremover skal statsministrene selv kunne lave alle slags ændringer i traktat-teksterne, helt uden at spørge nogen vælgere. I de fleste lande bliver det dermed bare regeringerne, der bestemmer. I Danmark skal den slags som minimum over Folketingets Europaudvalg. Lissabon-traktaten – ligesom EU-forfatningen – giver dermed EU magt til at give sig selv mere magt, en slags magtens tag-selv-bord eller magtoverførsel ”ad libitum”.

5) Militær oprustning: regler om, at ”medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet (TEU 42.3, hvornår mon EU begynder at snakke om, at vi skal ”forringe” vores militære kapacitet), fælles våbenagentur og opbygning militære styrker, der kan handle uden om FN's sikkerhedsråd (man skal ifølge Lissabon-traktaten, TEU 42, kun handle ”i overensstemmelse med principperne i FN” - var der nogen, der sagde USA og Irak???)
Teksten siger også, at et af de nye mål er en gradvis udformning af en fælles forsvarspolitik, ”som vil føre” til et fælles forsvar (dog med tilføjelsen ”efter en beslutning i enstemmighed i Ministerrådet”). Denne sidste formulering om, at det *vil føre* til fælles forsvar er faktisk en skærpelse i forhold til EU-forfatningen, der mere løst talte om "udformningen på lang sigt af en fælles forsvarspolitik, som med tiden *vil kunne føre* til et fælles forsvar."

Dermed er Lissabon-traktaten desværre faktisk mere vidtgående end EU-forfatningen. Der er muligvis andre militaristiske tiltag, der ligger ud over EU-forfatningen, men det kræver lidt mere undersøgelse, end hvad jeg har lagt i det her.

Igen ser man tydeligt tendensen til mere militarisme, og igen er det regeringerne (i Danmark dog Folketinget), der får mere magt til at føre EU's militaristiske ambitioner ud i livet.

6) Præsident og udenrigsminister:

De samme regler som i EU-forfatningen: EU får nu en fast formand (præsident) og en udenrigsminister. Udenrigsministeren må dog ikke hedde udenrigsminister længere – posten hedder nu (træk vejret dybt, inden du udtaler det) ”EU's højtstående repræsentant for udenrigspolitiske anliggender”. Flot, ikke?

Formanden/præsidenten og udenrigsministeren skal repræsentere unionen udadtil efter fransk model. Dermed får udenrigspolitikken nye muskler og EU tager et stort skridt hen imod at blive en rigtig stat.

Formanden/præsidenten vælges for 2,5 år ad gangen, og hun/han (sikkert det sidste) skal vælges med kvalificeret flertal (dobbelt flertal) i Ministerrådet. Hun/han kan genvælges for endnu en periode på 2,5 år, så den maksimale periode er 5 år.

Udenrigsministeren er næstformand i Kommissionen og bliver permanent formand for rådsmøderne for udenrigsministrene. Der oprettes et diplomatkorps (kaldet ”Tjenesten”), der skal servicere udenrigsministeren – i realiteten EU's udenrigsministerium.

En supermagt under opsejling er den mest rammende overskrift til de nye tiltag med formand/præsident og udenrigsminister. Også set i sammenhæng med, at EU på handelspolitikken får flere muskler i form af, at EU fx bliver en juridisk person (se punkt 3).

7) EU-forrettens forrang: Var i EU-forfatningen skrevet ind i en særlig artikel. I Lissabon-traktaten er den nedfældet i en erklæring, hvortil der er knyttet en udtalelse fra Ministerrådets juridiske tjeneste, der siger, at ”den omstændighed, at princippet om fællesskabsrettens forrang ikke medtages i den nye traktat, ændrer ikke på nogen måde ved eksistensen af dette princip og ved Domstolens eksisterende retspraksis”. Summa summarum er der stadig tale om en traktatfæstet blåstempling af en retspraksis, hvor EF-domstolen selv har bevilget sig denne kompetence. EF-domstolen skal ikke have denne carte blanche til at lege forfatningsdomstol og brede sig ud over endnu flere områder, end den allerede har gjort.

8) Ingen kommissær til hvert land: EU-kommissionen er et demokratisk misfoster. Det er en institution, der består af embedsmænd, men er samtidig den eneste institution, der må stille forslag i EU. Fra 2014 er kun 2/3 af landene repræsenteret i Kommissionen med en kommissær, der har stemmeret. Der skal være ligelig rotation mellem landene.

Resultat: En endnu mere udemokratisk EU-kommission. Nu kan der i EU blive fremsat love uden at det enkelte land, herunder Danmark, har kunnet stemme om det. Og disse love vil samtidig kunne blive vedtaget med et (kvalificeret/dobbelt) flertal i Ministerrådet og med almindeligt flertal i EU-parlamentet – imod det enkelte lands/ det enkelte lands EU-parlamentarikers stemmer.

Igen: Ingen forskel fra EU-forfatningen.

9) Mere nyliberalisme (nøjagtig ligesom i EU-forfatningen): En generel argumentation, da jeg synes, de enkelte paragraffer er mindre betydelige i forhold til den ”daglige” udvidelse af det indre marked, der i langt højere grad sætter dagsordenen, fx i form af servicedirektiv, sundhedsdirektiv (på vej), Vaxholm-dom mm. Men med Lissabon-traktaten giver man endnu engang en institution flere muskler, der arbejder målrettet på at liberalisere, privatisere og udlicitere så meget, som overhovedet muligt. EU er IKKE en neutral kampplads. EU er et terræn, hvor de stærke (multinationale og embedsmænd) har endnu bedre muligheder for at manøvrere end på en åben kampplads. At styrke EU er at styrke nyliberalismen. Selv en EU-jublende SF'er eller socialdemokrat burde – som minimum - tage taktiske forbehold og stemme nej til Lissabon-traktaten.

Er der noget godt ved Lissabon-traktaten:

1) Det er nu præciseret, at man kan melde sig ud. Det kunne vi nu alligevel, hvis vi i fx Danmark besluttede os for det i og med, at traktaterne er vedtaget som mellemstatslige traktater.

2) 1 million borgere fra et ”betydeligt” antal medlemsstater kan nu via en underskriftsindsamling opfordre Kommissionen til at tage en sag op (men Kommissionen behøver ikke foretage sig noget).

3) EU-parlamentet får større indflydelse – er det ikke et fremskridt, det er jo i det mindste direkte valgt. Svaret er nej, af flere grunde, bl.a.:

a) EU-parlamentet får mere magt på bekostning af ministerrådet, som er dér, hvor de nationale regeringer er samlet og repræsenterer de enkelte landes parlamenter. Dermed får de enkelte landes parlamenter mindre magt. Problemet er samtidig, at indflydelsen kommer ved, at man går over til mange flere flertalsafgørelser (såkaldt ”almindelig lovgivningsprocedure”, i Nice-traktaten og tidligere traktater kaldet fælles beslutningstagning). Så ikke nok med, at man giver EU-parlamentet mere indflydelse, det sker konkret ved, at der indføres flere flertalsafgørelser. Jo mere EU-parlamentet bliver et ”rigtigt” parlament, desto mere bliver EU til en ”rigtig” forbundsstat.

b) EU-parlamentet har en ufattelig ringe demokratisk folkelig legitimitet bl.a. eksemplificeret ved den lave stemmeprocent på under 50 procent i de fleste lande – en stemmeprocent, der i øvrigt har været stødt faldende lige siden første valg til EU-parlamentet i 1979. Desuden er det i mange lande de mest veluddannede, der stemmer. Det giver en skæv, højreorienteret sammensætning af EU-parlamentet (Se i øvrigt Notat nr. 1197, årgang 35, januar 2008, side 10 for den danske stemmeprocent til EU-parlamentsvalget. Den har været stødt faldende lige siden 1979).

4) Unionens flag, hymne (Ode til glæden, Beethovens niende symfoni, et flot stykke musik indtil EU ødelagde det, ligesom med Louis Armstrong og musik til blereklamer), motto (”forenet i mangfoldighed”) og Europa-dagen (den 9. maj, EU's nationaldag, som derfor rettelig burde hedde

EU-dagen og ikke Europa-dagen) er ikke længere nævnt – men de bruges alligevel, så det får ikke nogen praktisk betydning.

5) Nærhedsprincippet – og gule og orange kort:

Det gule kort: De nationale parlamenter kan indenfor otte uger klage over, at EU-lovgivning er i strid med nærhedsprincippet. Hvis en tredjedel af alle parlamenter klager (en fjerdedel i retslige og indre anliggender), så skal Kommissionen overveje sit forslag – men behøver ikke at gøre andet end at ”overveje”.

En yderst svag garanti mod nogen som helst, snarere en ikke-garanti. Svarer til, at en fodboldspiller får et gult kort, og så kan han ”overveje”, om han vil modtage det.

Det orange kort: Hvis halvdelen af parlamenterne klager, så kan forslaget standses vha. 55 procent af landene i Ministerrådet, eller af et flertal i EU-parlamentet.

Det her er så vist jeg kan se en decideret ikke-garanti. Efter de almindelige stemmeregler, skal der i Ministerrådet jo normalt bare 45,1 procent af landene til for at blokere en beslutning (55 procent af landene skal nemlig stemme *for*), og EU-parlamentet kan i forvejen stemme for eller imod med almindeligt flertal, jf. ”Den almindelige lovgivningsprocedure (navnet for dette i EU-forfatningen og Lissabon-traktaten)/ fælles beslutningstagning (navnet for dette i Nice-traktaten)”, som bliver den gennemgående beslutningsprocedure. Idéen kan være, at det ikke i dag er praksis at stemme imod noget, fordi man mener, der er problemer med nærhedsprincippet, og at man derfor med de nye regler om det orange kort ”får en omgang mere”, endda tidligt i processen. Det er dog en ekstremt lille forbedring, der kunne opvejes rigeligt af politisk mod.

6) I kapitlet om målsætninger på miljøområdet har den gamle sætning om at fremme foranstaltninger ”til løsning af de regionale og globale miljøproblemer” fået tilføjelsen ”og navnlig bekæmpelse af klimaforandringerne”. Er det ikke en sejr? Det er af ja-siden blevet udråbt til en stor sejr. Men det er ikke andet en spin. EU har allerede i dag kompetencen på klimaområdet, så det er de praktiske resultater, der tæller. Og indtil videre går det så langsomt, at det eneste, som EU kan garantere os er, at nordpolen bliver ved med at smelte i turbofart.

Diverse:

Loannina-mekanismen: Kan være interessant, fordi den kan være anvendelig i det daglige arbejde i Europaudvalget. Stammer egentlig fra 1994, men er aldrig blevet brugt (og bliver det måske aldrig). Loannina-erklæringen er traktatfæstet via en erklæring. Loannina-mekanismen kan *forsinke* beslutninger taget efter den almindelige lovgivningsprocedure, hvis mindretallet er oppe på 75 procent af det antal stemmer der skal til for at lave et blokerende mindretal. Fra den 1. april 2017 sænkes tærsklen fra 75 til 55 procent af de lande/eller den befolkningsandel, der skal til for at lave et blokerende mindretal efter de nye stemmeregler i Lissabon-traktaten (om dobbelt flertal). Årsag: Det er igen et polsk krav for at stemme ja til de nye stemmeregler i Lissabon-traktaten.

Læs mere om Lissabon-traktaten:

1) Notat, årgang 35, nr. 1197, januar 2008 (pris 49,50 kr.): Rigtigt godt nummer af Notat om EU-forfatningen, der når overraskende godt rundt om Lissabon-traktaten på få og velskrevne sider.

2) ”Lissabon-fördraget, centralstyre och marknadsliberalism” af Jonas Sjöstedt m.fl.: Det svenske Vänsterpartiets folder om Lissabon-traktaten (40 sider).